

Tass Antal (1876—1937). Temesrékason született. Egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen végzi, mint matematika-fizika-szakos tanárjelölt. Közvetlenül tanulmányainak befejezése után Ógyallára kerül, ahol a Konkoly-Thege Miklós alapítványú Csillagvizsgáló Intézet adjunktusa lesz. Eleinte napfolt- és meteorészlelésekkel foglalkozik s az időszolgálatot látja el. Később változócsillag-megfigyeléseket végez. Ezen észlelései időről-időre az *Astronomische Nachrichten* kötetiben jelennek meg, majd később magyar nyelven az ógyallai nagyobb kiadványok II. kötetében látnak napvilágot. Összegyűjti és feldolgozza az 1899—1905. években történt meteormegfigyeléseket, melyek az ógyallai kisebb kiadványok 8. számában jelennek meg. Konkoly-Thege Miklós a Meteorológiai és Földmágnességi Intézetnek is igazgatója lévén, Tass Antalra egyre több adminisztratív teendő hárul. 1903 óta már majdnem teljesen egyedül vezeti az Intézet ügyeit. 1904-ben obszervátorrá nevezik ki. 1905-ben bekapcsolódik a déli ég fotometriai észleléseibe. E nagyterjedelmű munkáját az 1916-ban megjelent ógyallai nagyobb kiadványok I. kötetében hozza nyilvánosságra. 1913-ban a Csillagvizsgáló Intézet igazgatója lesz. Konkoly-Thege Miklósnak 1916-ban bekövetkezett halála után teljesen átveszi az ügyek vezetését. Amidőn 1918-ban Ógyalla megszállása már nyilvánvaló lett, a műszerek nagyrészt Budapestben helyezi biztonságba. 1920 közepén az ógyallai személyzettel együtt átköltözik Budapestre, ahol egyelőre ideiglenes hajlékot kap az Intézet. Megkezdí az új magyar Csillagvizsgáló Intézet megszervezését. 1921 március 1-én az érdekelt hatóságok és közintézmények bevonásával tartott értekezlet elhatározza az új Csillagvizsgáló Intézet létesítését. Tass Antal rendkívüli szervező erejének köszönhetjük, hogy az ország illetékes tényezőinek az érdeklődését és pártfogását megnyeri az ügynek. Ebben az építő munkában a székesfővároson és az államon kívül az odaadó, fáradhatatlan munkássága révén az egész magyar társadalom is résztvesz s felépül a svábhegyi Csillagvizsgáló. 1924-ben Wodetzky Józseffel egyetemben megalakítja a Stella csillagászati egyesületet, melynek egy félév leforgása után már 1000-nél több tagja van. Megjelenik a Stella Almanach s rövidesen megindul a Stella folyóirat. A felépült svábhegyi csillagdában tovább épít és szervez. Foglalkozik a magyar csillagászat történetével és kisebb terjedelmű cikkeket ír. Érdemeiért a debreceni egyetem díszdoktorává avatja. 1934 júliusában korára való tekintettel nyugdíjazzák, de felsőbb megbízatás alapján az Intézet ügyeit még másfél évig vezeti. Nem sokkal utána, 1937 januárjában hal meg. Munkásságának legfényesebb eredményei tehát: az ógyallai Csillagvizsgáló Intézet műszereinek megmentése és a svábhegyi Csillagvizsgáló Intézet megépítése az újjáéledő munkának oly alapfeltételei, amelyekben emlékéért minden időkre megőrizi a magyar csillagászat.

K. Gy.

Móra Károly (1899—1938). Sternbergben (Morvaország) született. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, mint az Eötvös-kollégium tagja. 1924-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem Kozmográfiai Intézetének asszisztense lett Kövesligethy mellett. 1932-ben sub auspiciis Gubernatoris avatták a csillagászat, fizika és matematika doktorává. Doktori érte-

kezésében az RV Tauri-típusú R Scuti változócsillagról rendelkezésre álló 14.000 megfigyelést homogén rendszerre redukálja és ennek alapján vizsgálja a változó tulajdonságait. A munka a Tudományos Akadémia Matematikai és Természettudományi Értesítőiben (1930), majd részletesen a svábhegyi csillagda kiadásában jelent meg. 1931—33-ban külföldi tanulmányúton van és ez a legteljesebb sikerrel jár. 1931—32-ben a lipcei csillagdán meridiánkörön és fotografiai felvételeken megállapítja a M67 csillagraj-halmaz csillagainak pozícióját és sajátmozgását. Majd Heidelbergben kisbolygókat észlel és Hamburgban a 60 cm-es refraktoron felvételeket készít a M67-csillagok fényességének megállapítására. 1933—34-ben két féléven át a csillagászat helyettes tanára a budapesti egyetemen. 1935 júliusában a svábhegyi csillagdához kerül, mint adjunktus. 1935 december 2-án az intézet vezetésével bízzák meg. Kisbolygó-észlelések mellett megkezdte a M67-ről a göttingeni csillagda által rendelkezésre bocsátott felvételek kidolgozását, de ez a nagyjelentőségű munka közbejött betegsége miatt befejezetlen maradt. Súlyos vesebaja élete utolsó éveiben már erősen akadályozta munkájában. Így is, alig két évi direktorsága alatt sikerült fejlesztenie a Csillagvizsgáló Intézetet. Hosszas szenvedés után 1938 március 29-én hunyt el a Herzog-klinikán. D. L.

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

Erdélyi Láci Jakab, egy régi magyar csillagász. Peurbach Györgynek és Regiomontanus (Müller) Jánosnak — a XV. század kiváló csillagászaiknak — a magyarsággal való kapcsolatai közismertek. Mindketten hosszabb időt töltöttek Magyarországon: Peurbach V. László udvari asztronómusa volt Budán, Regiomontanus pedig Mátyás király pozsonyi egyetemén tanított. Magyarországi tartózkodásuk emlékét irodalmi munkásságuk is megőrizte.

A XVI. század közepén Wittenberg a szellemi élet egyik középpontja és a tudományos munkásság színhelye. Az innen áradó szellem munkára ösztönözte és fokozott tevékenységre serkentette azokat, akik csak valamelyes kapcsolatba is kerültek vele. Wittenberget egyetemének anyakönyvei szerint sok magyar ifjú kereste fel ebben az időben. Az egyetem anyakönyveit átnéztem, de nem sikerült nyomára akadnom annak az Erdélyi Láci Jakabnak, akinek nevét egy 1563-ból való csillagászati táblázat őrzi.

A königsbergi egyetemi könyvtárból ez év őszén meghozattam tanulmányozásra Gemma Frisiusnak 1540-ben Antwerpenben megjelent aritmetikáját. Ez a könyv egy nyolc munkából álló kolligátum művei közül az első.¹ Az utána következők csillagászati munkák. A legutolsó és bennünket érdeklő munka címe: «*Tabulae Astronomicae Inservientes Doctrinae Ascensionum Signorum Zodiaci in Sphaera recta, et in obliqua ad eleuationes poli 48. et 52. gradum. Witebergae. Excudebat Iacobus Lacius Transylvanus. Anno M.D.LXIII.*».

¹ *Arithmeticae Practicae methodus facilis per Gemmam Frisium stb.* Könyvtári száma + Md 28. Qu. 8887.